

ਬੀਤੇ ਤੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ
ਨਾਟਕ

Conti
2

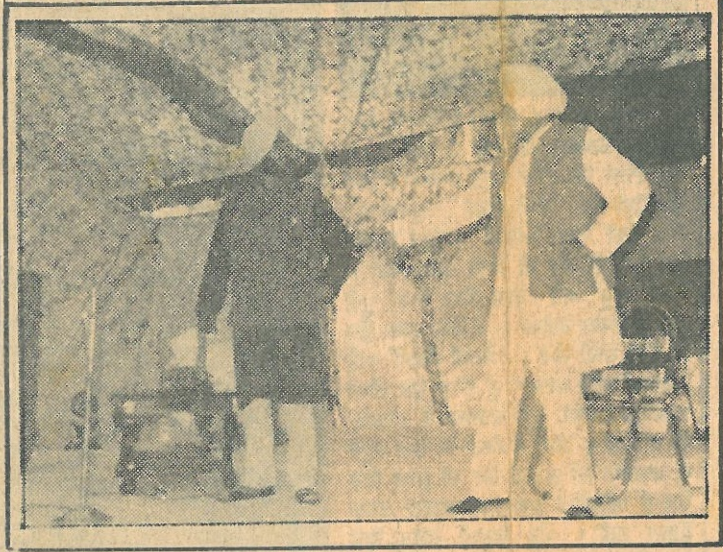
6 JAN 1996

ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਟੱਬਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਦੋ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਪ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸੰਤਾਪ, ਸੰਤਾਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਿੱਸਾ ਇਕਬਾਲ ਦਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਤਾ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਕਰਦਾ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨਾਟਕ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰਾ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ

ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ 42 ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਇਕ ਥੀਏਟਰ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਜਿਸ ਯੋਗਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਲਾ ਦੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡਸੱਤੀ : ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਚਰਚਿੱਤ ਨਾਟਕ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਰਾਲਾ ਦੀ ਆਰਟ ਸੈਂਟਰ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ।

ਤੰਦੂਰ : ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਇਹ ਨਾਟਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਲਈ ਹੈ।

ਫਰੀਡਮ ਫਾਈਟਰ : ਸੰਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤਾ ਨਾਟਕ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਹਾਲੀ ਦੀ ਨਾਟਕ ਸੰਸਥਾ ਸਰਥੀ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ

ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ

ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 11 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਜਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਇਸ ਨਾਟਕ ਨੇ ਲਈ ਅਵਾਰਡ ਵੀ ਜਿੱਤਿਆ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਖੇਡਿਆ ਜਾਏਗਾ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਿਜ਼ਾਮ ਅਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਦਾ ਇਹ ਨਾਟਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਵੇ 'ਤੇ : ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਪਾਲੀਵਾਲ ਵਲੋਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾਟਕ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਵੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਥੀਏਟਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਟਕੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਢੁੱਕਵੇਂ

ਉਪਾਹੀ ਕੁੱਖ : ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਪਾਲ ਕੌਰ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਬੱਲੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਇਹ ਨਾਟਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰੰਗਮੰਚ ਉਤਸਵ 'ਤੇ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਉਤਮ ਨਾਟਕ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਾਟਕ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਾਰੀਦਾਰ ਲੋਕ ਕਿਵੇਂ ਔਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਜੀਮਣ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਜਗੀਰੂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਿਆਂ ਕਰਦਾ ਇਹ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਨਾਟਕ ਹੈ।

ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਰੇ ਦੀ ਪਾਗਲ ਔਰਤ : ਨੀਲਮ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਾਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸਿਹਮੰਤ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਜੀਨ ਗਰੈਂਡ ਦੇ ਫਰਾਂਸਿਸੀ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੋ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ ਹੈ ਨਾਟਕ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਬੀ.ਵੀ. ਕਾਰੰਥ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਖਪਤਕਾਰ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਨਾਟਕ ਬੜੇ ਕਲਾ ਮਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਨੀਲਮ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਾਟਕ ਸ਼ੈਲੀ ਬੜੇ ਉਘੜਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨੀਲਮ ਮਾਨ ਨੇ ਬੜੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਹ ਨਾਟਕ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕਿਆ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਦੁਖਾਂਤ

ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਨਾਟਕ ਲਹਿਰ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਸਾਲ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਜੂਨ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੋਏ ਬਾਲ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ, ਭਸੂੜੀ ਅਤੇ ਗੁਥਾਰੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਉਤਰੀ ਖੇਤਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਪਾਲੀਵਾਲ ਵਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਲਗਾਈਆਂ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਕੈਡਮੀ ਵਲੋਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਇਕ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਨਾਟਕ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆ, ਜ਼ਾਲਿਮ ਨੂੰ ਜੜ ਤੋਂ ਪੁੱਟੋ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਧਰਤੀ ਕਰਮਵਾਰ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੁਲਕਰਨੀ, ਨੀਰ ਸਹਿਗਲ ਅਤੇ ਵੀਣਾ ਸਿੱਧੂ ਤਨੇਜਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਟੋਨੀ ਬਾਤਿਸ਼ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨਾ ਕੀਤਾ ਨਾਟਕ 'ਇਕ ਸੀ ਪਰੀ' ਵੀ ਇਸ ਸਾਲ ਬਾਲ ਨਾਟਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ।

ਨਾਟਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜੋ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਦੇ ਲਿਖੇ ਨਾਟਕ ਸੁੱਕੀ ਕੁੱਖ, ਚਾਨਣ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਅਤੇ ਬਹਿਕਦਾ ਰੋਹ ਆਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਲਸ ਮੰਚ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਖੇਡੇ ਗਏ। ਕੇਵਲ ਪਾਲੀਵਾਲ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਮੁੰਨੂ ਭੰਡਾਰੀ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਾਟਕ ਮਹਾਭਿੰਜ ਵੀ ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਾਟਕ 'ਲਹੂ ਭਿੱਜੇ ਬੋਲ' ਜੋ ਉਦਾਸੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਮੁਲਾਪੁਰ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਖੇਡਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਸਾਲ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਹੀਆਂ ਦੇ ਨਾਟਕ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਇਸ ਸਾਲ ਅਪਣਾ 25ਵਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਟਕ 'ਆਤਮਾ ਵਿਕਾਉ ਹੈ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦੁਆਬਾ ਕਲਾ ਮੰਚ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਨਾਟਕ ਪਲੈਨਿੰਗ ਅਤੇ ਗਦਰ ਦੇ ਸੁਰਮਿਅਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਾਟਕ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਸ਼ੋਕੀਆ ਨਾਟਕ ਟੋਲੀਆਂ ਸਰਗਰਮ ਰਹੀਆਂ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਨਾਟ ਉਤਸਵ 'ਤੇ ਰਫੀ ਪੀਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਟਕ ਅੱਖੀਆਂ, ਗੁਰਦੀਪ ਸਿਹਰਾ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੁੱਲ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਨਾਟਕ 'ਵਾਰਿਸਸ਼ਾਹ', ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮੀ ਵਲੋਂ, 'ਜੋਗੀ' ਨਾਟਕ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਪਵਾਰ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਤਰਕਾਲਾ ਕੇਵਲ ਪਾਲੀਵਾਲ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸ਼ੋਭਾ ਸ਼ਕਤੀ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਨਾਟਕ ਅਣਜੋਣ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਉਤੇ ਇਹ ਉਡਦੀ ਉਡਦੀ ਝਾੜ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਟਕ ਸਾਡੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਬੜੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਯੁਵਕ ਅਤੇ ਯੁਵਤੀਆਂ ਇਸ ਕਲਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਗਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਬੱਧਤਾ ਇਸ ਕਲਾ ਦੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਿਣ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦੇ ਹਨ।